

Rašín

Vyhlášení samostatného Československa si každoročně připomínáme 28. října. V letošním roce to bude už stoleté výročí události, která je nejčastěji spojována se jmény Tomáše Garrigua Masaryka a Edvarda Beneše. Česká televize připravila pro toto významné datum filmové zpracování příběhu mužů, kteří neprávem zůstali ve stínu zmíněných dvou slavných jmen. Film nabízí nejen náhled do naší minulosti, do doby, kdy národní hrdost a vlastenectví patřily k základnímu charakterovému vybavení každého slušného člověka, ale nabízí také velké dramatické příběhy těch, jejichž životy byly skutečným naplněním významu slov „zasloužil se o stát“. Součástí událostí, předcházejících vzniku Československa, byl český vlastenec Alois Rašín, který navzdory Rakousko-Uherské monarchii a navzdory snahám některých českých politiků uchýlit se pod křídla carského Ruska, dokázal uskutečnit sen Čechů a Slováků o samostatné republice. Spolu s dalšími muži října a Karlem Kramářem se o vznik Československa zasloužili stejnou měrou jako Masaryk s Benešem. Zatímco Masaryk s Benešem působili v zahraničí, Rašín, Kramář a další stateční lidé organizovali odbojovou informační síť Maffie, která zástupcům v exilu dodávala potřebnou legitimitu. A byli to právě Kramář s Rašínem, kteří – paradoxně nikoli za činnost v Maffii – byli odsouzeni za vlastizrady k trestu smrti. Ač se v mnohém názorově lišili, oba věděli, že součástí vlastenectví je ochota obětovat se pro svou zemi.

Scénář k filmu napsal Jiří Svoboda, který dvoudílný film pro Českou televizi také režíroval. Do hlavních rolí obsadil Ondřeje Vetchého jako Rašína a Miroslava Donutila jako Kramáře. Rolí jejich manželek se zhostily Zuzana Stivínová a Lenka Vlasáková. Významnou postavu vojenského žalobce Premingera si zahrál Tomáš Töpfer.

"Je až těžko k uvěření, jak málo je toho v obecném povědomí známo o Aloisi Rašínovi, když pochopíte, jak obrovskou a nezastupitelnou roli hrál tento tvrdohlavý a zásadový muž ve vzniku samostatného Československa. Rešerše a literární příprava tohoto náročného projektu byly i pro mě velkým poučením."

Jan Maxa, ředitel vývoje pořadů a programových formátů a kreativní producent snímku

„Byl jsem nadšen nabídkou Jiřího Svobody, protože ne často se herci přihodí možnost zahrát si takhle významnou historickou figuru... Karel Kramář byl diametrálně odlišný od Rašína. Mimo jiné tím, že pocházel z velmi bohaté rodiny, tak se na politickou situaci díval poněkud jinak. Kramář i pod vlivem své manželky oponoval Rašínově Masarykovské tendenci orientovat se na západ. Kramář chtěl, aby tu vládnul ruský místodržitel.“

Miroslav Donutil, představitel Karla Kramáře

„Rašín byl osobně nesmírně statečný, byl bojovníkem, člověkem pro krizi, kdy neváhal akčně převzít odpovědnost a jednat. Proto je pak jednoduché s odstupem času tento typ lidí kritizovat obzvlášť těmi, kteří tolik odvahy v sobě neměli. Cení na něm velmi jeho vnitřní integritu, kdy nepřijeň doby bral jako výzvu a konjunkturálně se neohnul. A sympatické je mi i to, že představuje typ veřejného činitele bytostně spjatého s domácím prostředím a politickou praxí. Podobně jako třeba Antonín Švehla či Jaroslav Preiss. Ve veřejném životě jsou potřeba nejen víze, ale i ,nohy na zemi‘.“

Doc. PhDr. Jana Čechurová, PhD., autorka biografie Alois Rašín. Dramatický život českého politika

Jiří Svoboda: Rašín si zaslouží ne jeden film, ale velký seriál

Film Rašín jste natočil ke sto letům vzniku republiky. Proč jste zvolil právě osobnost našeho prvního ministra financí?

Alois Rašín byl ministrem financí v součtu necelých osm měsíců. Za těch prvních šest od ledna do června 1919 dokázal odloučit československou měnu od rakouské a zabránit tak hyperinflaci, která následně postihla všechny okolní státy ve zdrcujícím rozsahu. Promyšleným systémem nucených půjček a progresivních daní vytvořil prostředky pro do té doby neexistující cedulovou banku nově vzniklého státu. Kdyby nevykonal víc, měl by mít v Parlamentu

ČR dnes pamětní desku „Alois Rašín se zasloužil o samostatný Československý stát“. Jeho význam byl odsouván do pozadí za I. republiky jednostrannou glorifikací T.G. Masaryka a E. Beneše. Za Protektorátu Böhmen und Mähren bylo jméno odsouzeno do propadlišť dějin kvůli protinacistické aktivitě Rašínova syna Ladislava. Po roce 1948 byl prakticky vymazán z dějin jako představitel velkoburžoazie. Komunistický režim tak fakticky přijal hodnocení, jakým odůvodňoval svůj čin atentáčník, který zavraždil velkého politika našich dějin výstřelem 5. ledna 1923. Rašín si zaslouží ne jeden film, ale velký seriál.

Když byste ho měl stručně charakterizovat, jaký podle Vás byl?

Bezpochyby člověk naprosto výjimečných duševních schopností. Jen pro příklad – během dvouletého věznění na plzeňských Borech přečetl několik desítek knih, naučil se anglicky tak dobře, že mohl přeložit knihu anglického autora o ekonomii a pracovní době. Srdcem byl velký vlastenec nejen projevy – za své přesvědčení byl ochoten nasadit život. Myšlenka „Za službu vlasti se neplatí“, za kterou sklídl v souvislosti s nároky Legionářů zdrcující kritiku nejen těch, kterých se to týkalo, ale i prezidenta TGM. Miloval svou ženu, Karlu a své děti. Měl neobyčejně silnou vůli a sebekázeň. Zdá se mi, že výčet jeho kladných vlastností by byl velmi dlouhý a zbývá jen litovat, že srovnatelné politiky nemělo ani Československo, ani náš současný stát.

Film je střetem Rašína a Kramáře. V čem byli zajedno a v čem se zásadně rozcházel?

Rašín bezpodmínečně miloval svou vlast, což vyjadřuje jeho první brožura, zakazovaná rakousko-uherskými úřady „České státní právo“. Kramář vnímal československý zájem jako součást daleko významnějšího projektu „novoslovanství“. Představoval si, že Československo bude s dalšími slovanskými národy součástí Ruska pod vlivem cara s ruským knížetem na českém trůnu. Zároveň byl velmi ambiciózní a jeho politika „dvou železek v ohni“, reprezentovaná Mladočeskou stranou, dávala najevo ochotu konformity vůči císařství. V obou koncepcích se od něj Rašín stále zásadněji vzdaloval. Proto se také ztotožnil s výzvou TGM, žijícího v exilu, aby byla v Čechách vytvořena zpravodajská organizace, shromažďující pro západní spojence informace hospodářského, vojenského i politického charakteru – organizace je známá pod názvem Maffie. Kramář přijal účast v užším výboru jen váhavě. Rašín projevil úžasný organizační talent a odhad lidí, kteří informace zprostředkovali.

Do hlavních rolí jste obsadili Ondřeje Vetchého a Miroslava Donutila. Můžete naznačit, proč jste si vybral je dva?

Myslím si, že ideálnější představitele jsem nemohl najít. Ondřej je dynamický, výbušný, ale dokáže být i velmi něžný. Scéna s ženou a dětmi v okamžiku, kdy je nad celou skupinou vynesena ortel smrti mne vždycky dojme. Pro Mirka to byl nesmírně velký úkol. Vzdělaný, sebevědomý politik evropského formátu a náhlý strašlivý zlom ve chvíli, kdy je uvězněn a vojenští zupáci ho nutí svléknout při prohlídce do naha, aby se z hluboké deprese na pomezí sebevraždy po emocionálně vypjatém setkání s manželkou stal mužem a politikem, který se nátlaku nepoddá. Prochází tedy několika obtížnými vlnami psychologických zlomů. Myslím, že je skvělý.

Důležité ve filmu jsou i manželky obou politiků. Jak vnímáte jejich roli? Jaká byla paní Kramářová a jaká paní Rašínová?

Karla Rašínová pocházela z velmi vlastenecké pražské rodiny. Jejím bratrem byl objevitel krevních skupin, prof. Janský. Jak píše ve svém deníku, do Rašína se zamilovala, když jí bylo 14 let. Když byl její muž uvězněn v garnisonním vězení ve Vídni a v dlouhém procesu odsouzen k smrti, manželka v činnosti Maffie částečně nahrazovala. Zároveň se v době rostoucího nedostatku musela postarat o tři děti. Těžkosti popisuje v korespondenci. Nikdy lítostivě. Skvěle její představu vyjádřila Zuzana Stivínová.

Naděžda Abrikosova pocházela z velmi bohaté rodiny. Když se zamilovala do Kramáře, byla matkou čtyř dětí. Na Krymu nechala postavit obrovskou vilu. Na Krymu měli také po devíti létech, než patriarcha dal souhlas k rozvodu, velkou svatbu. Byla temperamentní, v některých pramenech se píše, že hysterická v době manželova věznění. V Praze nechala postavit Kramářovu vilu, která je dnes sídlem české vlády. Kramářova myšlenka „novoslovanství“ předcházela vlivu Naděždy, který jí bývá přisuzován. Je ovšem pravdou, že Kramář své ženě částečně obětoval kariéru. Na rozdíl od Masaryka byl známý v politických kruzích celé Evropy a někteří historici se shodují, že jeho případný odchod do exilu by ho byl po válce vyzvedl do role prezidenta.

Co z doby před 100 lety si můžeme vzít do dnešní doby?

Nepochybně vlastenectví a národní hrdost, kterým nejen Rašín a Kramář, ale desítky dalších, byli ochotni obětovat život. Vlastenectví bohužel v mladších generacích, zdá se mi, vyprchává. Ředí se v globalismu a konzumerismu. Na rozdíl od jiných národů, které si svůj dějinný smysl uvědomují. V tom obdivuji Francouze, Poláky, Maďary... atd. Rašínův program, přednesený v roce 1919 na sjezdu strany, nese název „Pracovat a šetřit“. Toužil po tom, aby se Češi vzděláním, kulturou, vědeckým přínosem, vyrovnali příslušníkům velkých národů. Nešlo mu o sobecký zájem prosadit se, být bohatý a úspěšný sám za sebe, nýbrž o zájem národní, podporovaný všemi bohatými i chudými.

Jak těžké bylo natáčet historický film v současné Praze?

Dnes je to už skoro nemožné. Změnily se barvy fasád, výlohy, okna. Měli jsme to štěstí, že nás podpořila Hlávková nadace, resp. její předseda, prof. Pavlíček, který nám umožnil natáčení interiérů v Hlávkově zámečku. Zbývají opravdu jen fragmenty. Možné jsou náročné a drahé triky a posléze „americká cesta“ – celé exteriéry postavit. Pak je možné misanscénu komponovat do všech stran. V našich podmínkách je to ovšem finančně neúnosné.

Při studiu tématu jste se setkal i s pravnučkou Aloise Rašína. Jak k tomu seznámení došlo a v čem Vám pomohla?

Chtěl jsem vidět v rámci příprav interiéry Rašínovy vily. Pravnučka Aloise Rašína, Karolina Breitenmoser-Stransky mně to umožnila. Od začátku se o projekt zajímala. Měla ovšem s tím, jak byl její pradědeček dříve prezentován, nedobré zkušenosti a byla proto na začátku velmi opatrná. Když pochopila můj záměr a začala mi důvěřovat, přivezla mi ze Švýcarska, kde žije, mnoho unikátních písemností a fotografií. To bylo nesmírně cenné.

Film je inspirován historickými událostmi, ale kolik z něj je autorskou licencií?

U dramatického filmu se samozřejmě nelze fabulaci vyhnout. Nechtěl jsem točit nějakou čítankovou podobiznu. Zastávám ten názor, že v případě filmů o reálných postavách, nelze fabulovat nepravdy. Lze však domýšlet v intencích historicky prokázaných faktů situace, které nejsou doložené, ale je pravděpodobné, že se mohly stát.

Vizuální stránka filmu Rašín se podobá té ze Zádušní oběti...

Každý režisér si po létech práce vytvoří určitý vizuální styl. Podle toho také poznáte, že film dělal konkrétní režisér, na rozdíl třeba od seriálů, kde se střídají režiséři i kameramani. Na mé vizuální představy měla velký vliv spolupráce s jedním z našich nejlepších kameramanů, Vladimírem Smutným. Sáhnu-li do hlubin desetiletí, začínal jsem s ním filmem „Schůzka se stíny“, pak jsme pokračovali „Zánikem samoty Berhof“...a řadou dalších filmů. V posledních letech jsme spolu dělali film ČT „Jan Hus“ i „Zádušní oběť“. Příští rok se připravujeme na kriminální film ČT „Advokát“. Obraz má být podle mne stylizovaný, nikoli barbotisk. Má být nejen obsahově a herecky dotvořený, ale vyjadřovat i emocionalitu výtvarnou podobou.

Souběžně se snímkem Rašín jste točil i dokument o Rašínovi. Máte pocit, že tímto žánrem můžete našeho prvního ministra financí detailněji představit?

To byl vlastně nápad paní Karoliny Breitenmoser-Stransky, kterou mrzelo, že o jejím pradědečkovi se přece jen něco ví, ale její dědeček, byť sledoval osud svého otce, včetně odsouzení k trestu smrti, tentokrát nacisty v Berlíně, je zcela opomíjený. Tak jsme natočili dokudrama „Rodina Aloise Rašína“, kde je paní Karolina jakýmsi průvodcem, ručícím za autenticitu obsahu.

Je v dokumentu něco, co se do filmu nevešlo?

Jinak by nemělo smysl film točit. Postihuje život Aloise Rašína od časů procesu s Omladinou z konce 19. století, tak i to, jak působil po založení republiky a jaký byl jeho přínos. Druhou část pak tvoří historie jeho syna Ladislava, který se ve stopách svého otce zasazoval o nezávislost republiky, nesouhlasil s přijetím Mnichovského diktátu, byl jedním ze zakladatelů zpravodajské protinacistické

sítě, uvězněn v řadě káznic. Konce války se nedočkal – zemřel na prahu osvobození v káznici Dietz u Frankfurtu nad Mohanem. Film ale zároveň zahrnuje mnoho neznámých autentických filmových dokumentů, které se zachovaly.

Ondřej Vetchý: Rašín dělal vše proto, aby ČSR bylo prosperující, úspěšnou a sebevědomou zemí

Čím pro Vás Alois Rašín byl před a po natáčení filmu?

Měl jsem obecný přehled a povědomí o tom, kdo to byl, ale teprve díky Jiřímu Svobodovi jsem se o té postavě, tím, že jsem se s ním mohl kontaktovat vnitřně, dozvěděl hrozně moc. Byl to unikátní muž.

V čem jste se s ním mohl vnitřně kontaktovat? Předpokládám, že nejde jen o fyzickou nápodobu, která postavu ale divákům jistě dokresluje...

Vizuální nápodoba mi během hraní nijak nepomůže. To bych se na sebe musel dívat do zrcadla a říkat si: Bože, já vypadám úplně jinak. To s tím ale vůbec nesouvisí. Jde mi o to, aby má postava byla lidská bytost, na kterou se napojíte, a se kterou se identifikujete a všechno, co děláte, si budete umět obhájit.

Co jste si třeba musel obhájit?

Vy mi kladete existenciální otázky, to by bylo strašně složité. Musíme se omezit na věci, které jsou jednodušší. Když budu někomu říkat, že jsem začal uvažovat a cítit v intencích té postavy, jak to dělám vždycky, tak to pro ostatní bude trochu šokující. Ale tak to prostě je. Důležité ale je definovat, kdo byl Alois Rašín, čím byl unikátní, jak byl pro tuto zemi důležitý. Že to byl člověk, který reprezentoval to, co nám tady tak strašně chybí, a to je například neuvěřitelné vlastenectví, neuvěřitelná osobní zodpovědnost, která se opírá o ohromnou inteligenci, ohromnou integritu a zodpovědnost, kterou na sebe Alois Rašín vzal a nesmírnou tvrdost, jak k sobě, tak k lidem kolem sebe.

Jak byste ho ještě charakterizoval, čím Vám byl blízký?

Jeho motto bylo: „Když se pracuje pro vlast, tak se pracuje zadarmo“. To se nedá kvantifikovat penězi. Za toto ho obdivuji, a to nám v dnešní době a zejména v politickém životě nesmírně chybí. Lidé takto uvažující, kteří chápou politiku jako absolutní službu svoji zemi, nehlídají na vlastní osobní prospěch a jsou schopni se absolutně obětovat za svou vlast. Byl unikátní hospodář, který věděl, že nikdy nemůže utratit víc, než kolik vydělá, který dělal vše proto, aby Československo bylo prosperující, úspěšnou a sebevědomou zemí, která bude ekonomicky expandovat ven a nebude jen montážní linkou.

Ústřední dvojicí ve filmu je Rašín a první předseda vlády Karel Kramář. V čem tkvěl jejich hlavní spor?

I ten příběh vypovídá o tom, že měli oba jiné sociální zázemí. Jejich největší spor hořel v Kramářově proruské orientaci a pro slovanský pohled na věc, kdy panslavismus, že Rusko jsou naši bratři a měla by vzniknout Velkoslovanská říše, byl v přímém rozporu s tím, jak svět vnímal Rašín. Ten viděl Rusko jako zaostalou zemi. Rozdíl mezi nimi byl také v celkovém přístupu k životu i práci. Rašín byl tvrdý pracant a Kramář miloval a užíval si svého postavení a respektu, který požíval. Formálně byl tedy rozpor mezi Rašínovým asketickým přístupem a blahobytným přístupem Kramáře. Také myslím, že Kramář vnímal věci spíše z vnějšku, zatímco Rašín je měl naprosto zvnitřněny - nejen zásadní náhled na orientaci Československa.

středobodem světa a bylo to to, co mu dávalo ohromnou sílu, aby něco takového on mohl dát všem rodinám v celém Československu.

Jaké je podle Vás poselství snímku Rašín?

Zasadit si tento film do historického kontextu není tak těžké, největší výpovědní hodnotu má tento příběh sám o sobě. Myslím ale, že je to snímek oslavujícího nejen Rašína, ale i Kramáře a ostatní Muže 28. října. A úkol oslavovat je by neměl mít jen v době, kdy si připomínáme stoleté výročí vzniku Československa.

Co jste si z té připomínky našel Vy?

Mně osobně Rašín velmi konvenuje. Reprezentoval vynikajícího hospodáře, který byl veden vlasteneckým étosem, opíral se o nesmírnou pracovitost, vzdělanost až asketičnost. Byl to muž, který nemyslel jen na sebe, byl to muž převratných dějinných událostí.

Jeho cestu ale zničil atentát. Změnilo by se něco, kdyby přežil?

Myslím, že kdyby žil v době míru, ve stabilní době, tak by mohl být pro někoho i obtížný svou kritičností, vehemencí a radikálností. Myslím si, že to, že kdyby to přežil, tak by ho v meziválečném období kamsi uklidili, asi by měl post, který by odpovídal jeho možnostem. Ale kdyby nastala válka, tak by se Rašín znovu objevil, a znovu by se stal jedním z vůdčích mužů. Jsem si jist, že kdyby tady byl po smrti T. G. Masaryka, tak by bubnoval k tomu, abychom bojovali proti Němcům.

Jaká byla spolupráce s Jiřím Svobodou? Pro Vás byla první, ale pan režisér má za sebou více historických látek...

Jiří je vzdělaný člověk, vynikající mozek, rétor a filmař. Samozřejmě, když s takovým člověkem spolupracujete, tak je ta spolupráce náročná. Ale vy víte, že v něm máte ohromnou oporu a víte, že to sice bude bolet, ale že to bude stát za to. A s tím do toho musíte jít.

Zatímco Kramář byl ale „vyučení“ politik Rašín byl zase považován za buřiče již od vysokoškolských studií. Nedeterminovalo ho tato radikálnost i v jeho politickém životě?

On se pro tuto zemi obětoval. Přesně dokázal, že politika, může být stejně dobrá jako špatná, a to se odvíjí od lidí, co ji provozují. Rašín rozbíjí zjednodušenou interpretaci, že všichni politici kradou nebo lžou, protože ta jeho potřeba sloužit této zemi a lidem v ní byla naprosto flagrantní. Věděl to, i za cenu, že bude nenáviděný. Dělal dlouhodobě vše proto, aby republika fungovala, byla silná, byla nezávislá, byla svobodná a samostatná. Vzal na sebe toto břímě a byl ochoten nést důsledky svého počínání.

Ze snímku je také patrné, jak silnou oporu měl ve své ženě Karle.

V rodině měl silné zázemí. Měl manželku, která za ním stála, jak asi všichni muži touží, aby za nimi žena stála. Karla ho podporovala, byla jeho láskou, jeho partnerem, kamarádem, nejvěrnějším přítelem, souputníkem, bojovala za něj. Člověk si až kolikrát říká, že takový vztah musí být jen v románech nebo v něčem, co stvořila lidská ruka, mozek nebo srdce. Ale on to skutečně žil. Rodina pro něj byla

Když Vám Jiří Svoboda roli nabídl, kývl jste hned?

Ne, to určitě ne, to ani nešlo. Museli jsme se s panem Svobodou sejít a on byl laskav a udělal si čas. Tři hodiny jsme si povídali v kavárně Slavia – dali jsme si několik káv i závody na tramvaj, a to už jsem věděl, že už jsme patrně smluveni. Naše domluva měla svou historii – nejen projekt samotný, ale i jeho obsazení. I to jsem si musel vyjasnit, abych neudělal něco, ne úplně vkusného.

Jaké myslíte, že je současné povědomí o této důležité historické postavě?

Většina veřejnosti podle mě o něm nemá žádné informace nebo jen ty základní. Dost lidí ho třeba považuje za pána, který postavil Rašínovo nábřeží. Je to škoda, protože, kdybychom měli povědomí o těchto výjimečných mužích, jako byl Alois Rašín, tak i to by napomohlo k tomu, že bychom byli trochu jiní, nežli jsme. Byli bychom možná sebevědomější, asi bychom se více zajímali víc o věci kolem sebe, a pokud možno objektivizujícím způsobem. Rašín reprezentoval pravý opak toho, co zužuje dnešní společnost. Češi například často věří nějakým konspiračním teoriím, ale když jsou konfrontováni s realitou tak ji buď nevěří, nebo tomu nechtějí věřit nebo jim přijde divná. Rašín dokázal vše precizně definovat a vůbec nedal prostor na jinou interpretaci.

Co bychom si tedy z jeho postavy měli vzít?

Sebevědomí, pracovitost, osobní odpovědnost – to jsou všechny hodnoty, které reprezentují sebevědomého občana v sebevědomém státu. Tak to představoval Alois Rašín. Nacisti nás po válce připravili o ohromné množství vlastenců, kteří patřili k tomu nejlepšímu, co se i nás urodilo. V padesátých letech jejich práci dokončili komunisté a kvůli nim utekla spousta unikátních rodin nebo byly zlikvidovány, smazány z historie. Přišli jsme o spousty takových rodin, které odešly z této země buď kolem roku 1948, nebo 1968. I slabé nadechnuté v šedesátých letech s nastupující normalizací nás vrychtovali tak, že jsme navždy zůstali bez přítomnosti těchto bytostných demokratů a vlastenců. A když k tomu připočtu ideologické tlaky na veřejné mínění, tak je logické, že jsme na tom tak, jak na tom teď jsme.

Pomáhá společnosti si připomínat právě tyto historické milníky díky různým oslavám jako v tomto případě oslavy vzniku Československa?

Jak jí to má pomáhat? Lidé se chtějí bavit, protože život je těžký, mnohoznačný. Informační zdroje se tak různí a lidé si je neověřují tím, že by jich vyhledali více. Vždy se soustředí pouze na jeden. Pan Grygar, když se ho ptali na to, kde máme brát objektivující informace, tak řekl, že když se nad tím zamyslí, tak mu vychází jako první Akademie věd a pak veřejnoprávní instituce, které jsou tady právě proto, aby se snažili objektivizovat informace tak, aniž by prezentovali svůj vlastní postoj nebo názor. Většina lidí to ale považuje za chybu veřejnoprávních médií, že právě nerepresentují svůj názor. Oni mají skýtat prostor pro konfrontaci, mnohonázorovosti. Lidé ale chtějí jasné definované věci. Teď si sice připomínáme sto let, ale všichni tihle lidé jsou z toho unavení, a když se podíváte, jaké je sledovanost pořadů vztahující s k té době – je nás tu deset milionů a zajímá se jenom třeba pět set tisíc. Kdyby to všechny zajímalo, tak by se přece všichni koukali.

Může dnes nějaký soudobý Alois Rašín existovat?

Kdyby takový člověk, jako byl Alois Rašín byl dnes v jakékoli instituci a měl možnost tu instituci spoluvytvářet a spolurozhodovat, spolukontrolovat, tak jsem si naprosto jistý, že by se v ní neztratil ani jeden špendlík a žádný tender by nevyvolal pochybnosti. Takových lidí je jako šafránu a jediné co můžeme je dohlédnout to, co to bylo za člověka. A on byl nenahraditelný. Když to vezmu z globálního hlediska: Svatý Vojtěch, Jan Hus, Komenský, Karel IV, oba Otakarové, Jiří z Poděbrad, Masaryk, Rašín, Jeroným Pražský – ti všichni patří k těmto velikánům. Je úžasné, že sice žijeme v době tak vzdálené minulosti, ale jak příznačné je, že Rašína zabil anarchokomunista. Ve dvacátém století to přesně demonstrovalo to, že první světová válka a všechny hrůzy s ní spojené vygenerovali dvě obludné ideologie, jako byl komunismus a nacismus. A jak příznačné pro dvacáté století je, že když se zdálo, že je všem hrůzám konec, tak přesto bylo dokázáno, že zlo plodí zlo. A zplozencem tohoto pekla byly tyto dvě totality, které zničili celé století pro celý svět. Rašín padl jako první jako oběť ideologií, která světová válka vytvořila. Padl, protože byl demokrat a tvrdě prosazoval hodnoty. A byl to jeden z prvních signálů, že dvacáté století bude krvavé, bolestné, zdrcující a orámované těmi zvracenými ideologiemi.

Zuzana Stivínová: Karla svého muže inspirovala, kárala a podporovala

Bylo těžké dohledat informace o Karle Janské, která se provdala za Aloise Rašína?

Nejvíce jsem se o ní dozvěděla z jejich vlastních dopisů a zápisků. Také jsem prohlížela stará alba a kroniky.

Jak byste ji charakterizovala?

Karla neboli Ada, jak ji Rašín říkal, byla silná žena, která byla svému muži velikou oporou. Byla velmi inteligentní, starostlivá a hlavně Věka (Věkouška), jak zas ona říkala svému muži, opravdu hluboce milovala! Bylo to šťastné

manželství, se všemi starostmi a radostmi, co jim život přinesl. Měli spolu tři děti a rodina pro ni byla vším!

Je těžký herecký úkol hrát pětičlennou nukleární rodinu, kde jsou i malé děti, abyste působili autenticky a navzájem si velmi blízce?

Spokojenou rodinku jsme nemuseli předstírat nebo hrát, byli jsme spolu rádi. Děti byly úžasné, chytré, vesele a přitom měly disciplínu, tak můžu jen chválit, ale vím, že to není samozřejmost.

Alois Rašín byl velice politicky i společensky aktivní. Byla taková i jeho žena?

Ano, jeho žena byla jeho alter ego, nejbližší poradce. V mnoha směrech Rašína inspirovala, kárala a podporovala. A reprezentovala svého muže, když byl ve vězení a po jeho smrti, byla velmi statečná.

V Rašínovi jste ztvárnila historickou postavu. Je to pro herce jiné, když hraje skutečné postavy?

Snadno můžete ze skutečné postavy vytvořit nevěrohodnou a z vymyšlené postavy velmi autentickou, myslím, že zodpovědnost je stejně veliká. Ale ano, postup práce je trochu jiný, pokud máte konkrétní předlohu...

Jaký je Váš vztah k televizní produkci?

Mam k televizi odjakživa pozitivní vztah a kvalita televizní tvorby se neustále zlepšuje.

Rašín je dobový film, většina herců říká, že si kostýmy a líčení jim pomáhá při hraní.

Ano, kostým a líčení vám mohou dotvořit a někdy i vytvořit postavu. Miluju „dobovky“! Spolupráce na Rašínovi s kostýmní výtvarnicí Evženií Rážovou byla skvostná, mnoho kostýmů byly originály, máloco se došívalo. A maskéři? Milan Vlček, Romča, Martin Valeš, Jiřinka a další. To jsou moji nejbližší a nejdůležitější spolupracovníci a kamarádi! Víte, je to dost intimní vztah. Vážím si jejich trpělivé práce!

Co by si divák měl odnést po zhlédnutí filmu?

Nezapomínat!!!

Kostýmní výtvarnice Evženie Rážová: Filmové kostýmy vypovídají o charakteru postav

Vycházela jste při navrhování kostýmů z reálných fotografií postav nebo Vás limitovala pouze dobovost?

Nejpodstatnější na filmových kostýmech je to, že nejsou o oblečení, ale o charakteru dané postavy. Je o filozofii, kterou si sami v sobě nosíme. Je to klíč k pojmenování figur, který rozvíjí mou fantazii. Ve filmu Rašín jsem samozřejmě nastudovala nepočítaně dobových materiálů a fotografií, ale nebylo to určující.

Jak jste viděla oblékání Kramářové a Rašínové?

Obě dámy byly víc než silné osobnosti, každá jiným způsobem. Pokusila jsem se, aby to dokázaly vyjádřit i jejich kostýmy. Intelektuální Rašínovou jsem pojednala na svou dobu moderně a méně zdobně, stylizace byla i v barevnosti. Oproti ní paní Kramářová, libující si v dokonalosti, drahých špercích a nápadných barvách. Téměř nikdy nepoužívám v kostýmech červenou barvu, tady byla opodstatněná. Pomohla mi vyjádřit jistou opulentnost a bohatství. Všechny kostýmy Kramářové vycházely z různých valerů červené, ale ruský vliv se v nich přímo neodrazil. Byla by to příliš nápadná stylizace.

A jak jste pracovala při oblékání politiků, zejména pak Rašina a Kramáře?

Velmi jsem dbala na barevnost tak, aby celek působil jako na starých fotografiích, a pak byly také velmi důležité detaily. Dokonalé límečky, vázání u krku a podobně. Báječné bylo časté povídání s panem režisérem Svobodou. Jeho vzdělanost a znalosti jsou neuvěřitelné a o některých politicích jsem se dozvěděla mnoho zajímavostí. Rašín - Kramář, to je jiná kapitola. Jejich kostýmy měly vývoj, postupnou devastaci a nové vzkříšení, nové pojmenování... To je nejtěžší vůbec.

Jaký kostým z filmu pro Vás byl nejtěžší a nejoblíbenější?

Věříte, že na tuto otázku neumím odpovědět? Ve filmu jsem měla víc než dva tisíce dobových kostýmů. Všechny jsem musela vymyslet a sestavit tak, aby spolu korespondovaly. V českém filmu zcela výjimečná příležitost.

Je většina kostýmů původních nebo se pracovalo i dobovými šaty?

Mým záměrem bylo, aby kostýmy působily autenticky. Vznikl mix původních zachovalých šatů s nově vzniklými tak, aby to nebylo k poznání.

Ovlivňuje návrhy kostýmů i vizuální stránka filmu do temnějšího ladění?

Velmi výrazně. Hned na začátku jsme se s panem režisérem dohodli na určité stylizaci příběhu. Barevnost kostýmů byla pro atmosféru filmu důležitá, nemohla rušit a na druhou stranu musela umět podpořit dramatickosti filmového vyprávění.

Rašín

námět, scénář a režie: Jiří Svoboda

kamera: Marek Janda

dramaturgie: Marča Arichteva, Jan Maxa

střih: Jan Mattlach

zvuk: Radim Hladík

kostýmní výtvarnice: Evženie Rážová

architekt: Jiří Sternwald

výkonný producent: Přemysl Pražský

vedoucí produkce: Markéta Hájková

kreativní producent: Jan Maxa

hraji: Ondřej Vetchý, Miroslav Donutil, Zuzana Stivínová, Lenka Vlasáková, Viktor Preiss, Petr Štěpán, Jaroslav Plesl, Tomáš Töpfer a další

Kontakt pro média

Daniel Maršalík

Tel.: (+420) 261 137 521

Mob.: (+420) 606 464 922

daniel.marsalik@ceskatelevize.cz

Fotografie

<ftp://ceskatelevize.cz/>

pavel.kral@ceskatelevize.cz